

## РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН

Трансформація економічних, політичних, фінансових відносин світового соціально-економічного простору, сприяла реформуванню банківського сектору економіки України. Поєднання зовнішнього впливу та внутрішніх деструктивних економічних процесів обумовило визначення пріоритетних напрямів розвитку Національного банку України та банків другого рівня. Дискусійна пріоритетність напрямів та стратегії розвитку банківської системи країни посилює актуальність означеного питання.

Для вирішення проблеми переорієнтації, трансформації, реформування фінансового сектору, в цілому, та банківської системи, зокрема, впроваджено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [1], яка релевантна з положеннями Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [2], та представлено Стратегію Національного банку України [3] у 2018 році.

Відповідно до Стратегії Національного банку України [3] однією з пріоритетних цілей, яка сприятиме сталому розвитку економіки, перерозподілу грошових потоків та збалансованості фінансово-кредитних відносин є відновлення кредитування. Пріоритетність даної цілі корелює з положеннями Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [1].

Згідно Стратегії Національного банку України [3] до основних засобів досягнення означеної цілі відносяться: впровадження роботи Кредитного реєстру; зменшення обсягів проблемної заборгованості у банках, шляхом створення і реалізації програм скорочення проблемної заборгованості, сприяння активізації розвитку ринку проблемних кредитів та спрощення процедури стягнення застави за кредитами; посилення захисту прав споживачів і кредиторів. У Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 зосереджено увагу на забезпеченні споживчого та міжбанківського кредитування. Зіставлення положень основних концептуальних документів та очікуваних ефектів від впровадження означених у Стратегії Національного банку України способів відновлення кредитування (зниження вартісного вираження кредитних ресурсів банку, зростання обсягів кредитування у відповідності до синтезу вимог економічного зростання та фінансової стабільності; відновлення іпотечного кредитування; зростання якісних кредитів переважно у гривневому

еквіваленті; прозорість та прогнозованість для споживачів умов кредитування) свідчать про відсутність задекларованих положень щодо лобювання інтересів держави та орієнтації політики центрального банку в сфері кредитування промислового сектору економіки країни, що є базовим підґрунтям для економічного зростання.

Відсутність пріоритетних орієнтирів кредитування промисловості економіки мало негативні наслідки. Питома вага кредитів наданих на переробну промисловість на кінець 2017 року становила 24,21%, що менше на 46,7% ніж у 2015 році, а кредитування виробництва машин і устаткування, як базової пріоритетної складової переробної промисловості, складало 1,0% та 10% за відповідний аналізований період. Особливість даної галузі економіки полягає у певній залежності розвитку машинобудування і обсягів кредитування, як для країн з перехідною економікою, так і для розвинутих країн, таких як Франція, Італія, Німеччина та Чеська Республіка. У Чеській Республіці спостерігається висока залежність машинобудування від банківського фінансування і готовності банків кредитувати даний сектор економіки, та середня залежність від заборгованості по кредитах даного сектору економіки країни. Для Франції і Німеччини характерна висока залежність від готовності банків кредитувати економіку та середня і низька – від банківського фінансування і заборгованості підприємств сектору машинобудування. Італії властива середня залежність розвитку машинобудування від означених умов кредитування [5].

Домінуючою складовою розвитку переробної промисловості, на прикладі машинобудування, являється готовність до кредитування машинобудування банківськими установами. Якщо для країн, з розвинутою економікою та експорторієнтованим машинобудуванням, нівелювання нестачі коштів відбувається за рахунок державних грантів та субвенцій, то для української економіки характерна перманентна недостатність фінансування машинобудування, зокрема, переробної промисловості, в цілому, у 2015-2017 рр.

Вирішення означеної проблеми знаходиться у площині взаємодії банківського, реального сектору економіки країни та державного управління. Оскільки, за умови відсутності державної підтримки, для збільшення обсягів кредитування машинобудування України і сприяння його

конкурентоспроможності на світових ринках необхідно сформувати прийнятну вартість кредитних ресурсів. Формування прийнятної вартості кредитних ресурсів має певну інтегрованість з наступними цілями Стратегії Національного банку України – низька та стабільна інфляція і вільний рух капіталу.

Згідно офіційної позиції Національного банку України [3], основними напрямками досягнення низької стабільної інфляції є: збільшення дієвості трансмісійного механізму монетарної політики і встановлення облікової ставки на рівні, що сприяє покращенню інфляційних очікувань суб'єктів господарювання; ефективна комунікація з економічними агентами для стабілізації інфляційних очікувань на низькому рівні; акумулювання міжнародних резервів; підтримка режиму гнучкого валютного курсу та нівелювання надмірних коливань на валютному ринку; упередження можливості фіскального домінування.

За умови відсутності, у Стратегії Національного банку України, положень щодо необхідності визначення пріоритетних галузей кредитування економіки (за аналізований період часу 2015-2017 рр. це переробна галузь, а саме машинобудування) та державних програм підтримки пріоритетних галузей економіки країни, у випадку реалізації несприятливого сценарію розвитку економіки країни, можливе зростання облікової ставки центрального банку країни, що, в свою чергу, обумовить зростання вартості кредитних ресурсів та формування несприятливих інфляційних очікувань економічних агентів. Крім того, неприйнятні умови кредитування пріоритетних галузей економіки зумовлюють зменшення ефективності комунікації з економічними агентами, що формує негативний ефект на ринку капіталу і грошових ресурсів.

Недостатність доступних, прийнятних банківських кредитних ресурсів активізує пошук альтернативних джерел фінансування підприємствами профільюючих галузей, що формує передумови збурень на валютному ринку, які взаємопов'язані з завданнями наступної цілі Стратегії Національного банку України – забезпечення вільного руху капіталу. Досягнення означеної цілі, відповідно до заходів Національного банку України, можливе за рахунок: ліберизації валютних обмежень відносно операцій за поточними рахунками та рахунками прямих іноземних інвестицій, портфельного інвестування та кредитних операцій юридичних осіб, фінансових операцій фізичних осіб; інтеграції стандартів електронного обміну, міжбанківських розрахунків та єдиного стандарту автоматичного обміну фінансовою інформацією; зміни валютного регулювання та впровадження в дію нової концепції валютного регулювання; розвитку інфраструктури фінансового ринку.

Вирішення проблеми кредитування пріоритетних галузей економіки країни сприятиме формуванню підґрунтя для розвитку інфраструктури

фінансового ринку, шляхом створення економічних відносин на державному і міжнародному рівнях, та імплементацією дієвих фінансових інструментів для нівелювання можливих наслідків від зміни валютного курсу на світових ринках та всередині країни.

Таким чином, реформування банківської системи та центрального банку країни шляхом реалізації базових положеннями, відображених Стратегією Національного банку України, обмежують можливість зменшення негативних наслідків реалізації несприятливого сценарію розвитку економіки країни.

Отже, доповнення Стратегії Національного банку України положенням щодо створення ліберальних умов для кредитування підприємств пріоритетних галузей економіки, а саме машинобудування, як складової переробної промисловості, обумовить:

ініціювання Національним банком України, як незалежного органу державного управління, питання готовності державної підтримки пріоритетних галузей економіки країни, наприкладі машинобудування, шляхом створення відповідних умов та забезпечення кредитними ресурсами;

зниження рівня інфляційних очікувань економічних агентів, які працюють в пріоритетних галузях економіки, шляхом мінімізації деструктивних впливів на зміну вартості кредитних ресурсів, в наслідок реалізації несприятливого сценарію розвитку економіки країни, зі зростанням інфляційних процесів і зростанням розміру облікової ставки;

скорочення розміру коливань на валютному ринку, на основі достатності кредитних ресурсів в національній та іноземній валюті;

збільшення результативності у прийнятті управлінських рішень Національним банком України.

## Список літератури

1. Національний банк України 2015, № 391 Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
2. Верховна Рада України 2015, № 5/2015 Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Національний банк України 2018, Стратегія Національного банку України. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>
4. Міністерство фінансів України 2 березня 2017 р, Україна: Меморандум про економічну і фінансову політику. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.minfin.gov.ua>
5. Market monitor. Focus on machines/engineering performance and outlook [Online]. Available: <file:///C:/Users/user/Downloads/Atradius-Market-Monitor-Machines-August-2016-MM081601.pdf>